

Коритін Денис Сергійович
молодший науковий співробітник
НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку
НАПрН України
ORCID: 0000-0001-9595-9799

ПІДТРИМКА МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ЩОДО НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Наукова робота присвячена дослідженню та аналізу поняття стартапів, які закріплені на науковому та законодавчому рівні, виокремленню їх ознак, етапів розвитку, визначенню переваг стартап-компаній. Автором проаналізовано положення національного законодавства, наукової літератури, виокремлено показники, які необхідні для визначення ступеня підтримки стартапів для відображення їх в законодавстві.

Ключові слова: стартап-проект, стартап-компанія, інноваційний продукт, інноваційна діяльність.

Korytin Denys
Junior Researcher of Scientific and Research Institute of Providing
Legal Framework for the Innovative Development of NALS of Ukraine
ORCID: 0000-0001-9595-9799

SUPPORT FOR SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES FOR SCIENTIFIC AND TECHNICAL ACTIVITIES IN UKRAINE

The scientific work is devoted to the research and analysis of the concept of startups, which are enshrined at the scientific and legislative level, the identification of their features, stages of development, determining the benefits of startup companies. The author analyzes the provisions of national legislation, scientific literature, identifies indicators that are necessary to determine the degree of support for startups to reflect them in the legislation.

Keywords: startup project, startup company, innovative product, innovative activity.

У сучасних умовах гостро стоїть питання академічного господарювання, яке більш за все формується як мале та середнє підприємство (далі – МСП), але обліковується частіше як інноваційні підприємства. Це пояснюється тим, що найважливішою умовою інноваційного розвитку країни – створення найсучаснішого інформаційного освітнього середовища, зорієнтованого на (а) гармонізацію національних і міжнародних стандартів вищої, в тому числі і юридичної освіти; (б) якість та інноватику в ній; (в) конкурентоспроможність, національне й міжнародне визнання; (г) запровадження розгалуженої системи формальної та неформальної освіти, розвиток дистанційного електронного навчання; (г) участь у національних та міжнародних корпоративних освітніх проектах і програмах; (д) інтеграцію до європейського простору вищої юридичної освіти; (е) стабільні партнерські відносини з роботодавцями; (є) вплив на політику вищої юридичної освіти в Європейському регіоні; (ж) підвищення ефективності та якості інформаційного забезпечення навчальної діяльності з орієнтацією на глобальні телекомунікаційні технології [1].

За даними досліджень частка інноваційних підприємств в Україні дуже низька. Інноваціями займається лише 21 % загальної кількості підприємств (станом на 2008 рік), тоді як МСП із власними інноваціями займають 18,4 % (у період 2004–2008 років).

Аналіз чинного законодавства й правового регулювання інноваційної сфери та підтримки МСП у сфері академічного господарювання насамперед пов'язаний з визначенням інфраструктури, яка підтримує інноваційну діяльність МСП і реалізацію їх стартап-проектів або як діяльність стартап-компаній.

Для подальшого формування сприятливого середовища в цій галузі необхідно забезпечити системну підтримку діяльності МСП на всіх владних рівнях. Для забезпечення сталого розвитку інноваційного потенціалу регіонів України надзвичайно важливою проблемою є розробка нових методів формування й розвитку цього потенціалу, які повинні відповідати завданням соціально-економічних перетворень на сучасному етапі, а також спрямовувати свою дію на подолання диспропорцій інноваційного розвитку за регіонами [2, с. 55]. Це стосується сфери сприяння доступності до ринків ре-

сурсів, у першу чергу фінансових, покращення інфраструктурного забезпечення, організаційно-методичної підтримки, підготовки підприємницьких кадрів тощо.. У цьому випадку передусім виникають питання щодо реалізації в цій сфері наукових ідей через стартапи. Однак у науковому вжитку цей термін з'явився порівняно недавно й має такі тлумачення: 1) нова компанія в початковий період свого розвитку, яка створюється для реалізації перспективної ідеї з метою отримання високого прибутку [3, с.3]; 2) процес виходу на ринок новоствореного підприємства з інноваційним проєктом, зазвичай, у короткотривалий термін і з мінімальними капіталовкладеннями [4, с.5]; 3) новостворені компанії, які знаходяться на стадії розвитку й будують свій бізнес на основі нових інноваційних ідей, або на основі технологій, які нещодавно з'явилися [5]; 4) компанія з короткою історією операційної діяльності [6]; 5) тимчасова структура, яка займається пошуками масштабної, відтворювальної та рентабельної бізнес-моделі [7]; 6) новостворена організація, яка займається розробкою нових товарів або послуг в умовах надзвичайної невизначеності [8]; 7) компанія, щойно утворена, володіє дослідними зразками, намагається організувати виробництво й вихід продукції на ринок [9]; 8) нова компанія (проєкт), що має обмежений набір матеріальних, але значний потенціал інтелектуальних ресурсів, яка буде бізнес на основі інноваційної ідеї або інноваційних технологій і перебуває у фазі виходу на ринок. У цілому погоджуючись із вищепропонованими визначеннями, слід відзначити, що стартап є «об'єктом», а не «процесом» [10], а перелік випадків визнання стартапів при групуванні можна поділити на юридичні особи й структури, які не є юридичними особами, але мають інноваційний проєкт. Спираючись на наведене, стартапи можна класифікувати за ознаками, до яких відносити критерії, що відповідають певним умовам їх функціонування, оскільки важливими є наявність у них проєкту, інновацій, інноваційного процесу, ризиковість та інші. Виокремлюють такі ознаки стартапу: 1) інноваційність; 2) обмеженість початкових інвестицій; 3) швидкий розвиток; 4) низькі шанси на успіх [6]; 5) курс на новий продукт; 6) основою стартапу є цікава бізнес-ідея; 7) засновники стартапу – молоді особи; 8) стартапери став-

лять на карту все; 9) ініціативна група працює за ідею, а не заради прибутку; 10) проблеми з фінансування [11]; 10) «висока швидкість розвитку проекту й максимально ефективно просування компанії на ринку; 11) мінімальні витрати ресурсів з боку авторів стартапу; 12) коротка історія операційно діяльності; 13) здатність до адаптації; впевненість у проєкті та його гнучкість з урахуванням потреб ринку; 14) наявність здатності бізнес-моделі стати масштабованою, бути повтореною і розширеною; новина й унікальність ідеї; 15) нове підприємство (проєкт) може бути незареєстрованим у відповідних органах влади» [12, с. 27]; 16) «наявність новаторської ідеї в основі стартапу; 17) обмеженість матеріальних ресурсів для розвитку, потреба в сторонніх інвестиціях; 18) короткостроковий період запуску проєкту; 19) успішність компанії (проєкту) значною мірою залежить від зусиль засновників та їх інтелекту» [12]. Фактично з перелічених ознак більше половини є визначальними для класифікації стартапів як МСП. Варто погодитися, що «стартап починається з ідеї продукту, який лежить в основі бізнесу». Проте для успіху цього замало, також необхідні ресурси, маркетинг інновацій та команда інноваторів» [13, с. 27]. При цьому виокремлюють такі етапи розвитку стартапу: ідея – виділення етапів реалізації проєкту – підготовка технічного завдання – реалізація ядра стартапу – розвиток – модернізація; ідея – інкубатор – акселератор – вихід на ринок; зародження – становлення – ранній розвиток – розширення – зрілість; посів – запуск – зростання – розширення – вихід; ідея – команда – ринок – концепція – технічне завдання – прототип – тестування – альфа-версія – закрита бета-версія – публічна бета-версія – запуск – пошук інвесторів.

Наведені ознаки й етапи функціонування стартапів в більшості не мають характеру сутнісних елементів для характеристики стартапів як юридичного явища. Проте в певних випадках можуть враховуватися залежно від спеціальних програм фінансування або грантів. Тому для правової характеристики стартапу, переваг стартапів-юридичних осіб необхідно обґрунтовувати свої позиції на основі загальноновживаних правових ознак юридичної особи, підприємства, його діяльності тощо.

Щодо законодавчого визначення, то в сучасному законодавстві відсутні не лише інструменти державної підтримки стартапів, а й

визначення правового статусу поняття «стартап». Перші згадки про даний суб'єкт інноваційної діяльності з'явилися у проекті Закону України «Про підтримку та розвиток інноваційної діяльності» [14]. Зокрема, законопроект розглядає даний інноваційний суб'єкт як «стартап-компанію», а саме суб'єкта інноваційної діяльності, що провадить інноваційну діяльність протягом двох календарних років із моменту його державної реєстрації як суб'єкта господарювання у порядку, встановленому законодавством. Відповідно до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підтримки стартапів» [15], стартап визначається як проект, що виконується суб'єктом малого чи середнього підприємництва впродовж двох років із моменту державної реєстрації суб'єкта, або фізичною особою (групою фізичних осіб), та передбачає розробку, виробництво і реалізацію інноваційної продукції (послуг). Вважаємо, що другий варіант більш чіткий за ознаками і доцільний для наукоємних підприємств. На нашу думку, слід констатувати, що нормативно-правові акти, якими регулюється інноваційна діяльність, зовсім не спрямована на визначення сутності стартапу, регулювання та стимулювання його діяльності, тому удосконалення такого законодавства є необхідністю для розвитку підприємництва в Україні [16, с.70].

Перевагами стартап компаній, а тим більше тих, що засновані при закладах вищої освіти та наукових установах, є їх динамічна й наукова складові, що забезпечує оперативну трансформацію наукових результатів в інноваційну продукцію. Ще однією з переваг стартап компаній є їх організаційна єдність з метою, вони динамічно розвиваються та забезпечують оперативну трансформацію наукових результатів в інноваційну продукцію, навіть при наявності однієї з основних проблем правової класифікації стартапів, яка полягає в необхідності використання несформованих економічних критеріїв, які відповідають певним етапам інноваційного процесу та функціонуванню підприємств [17, с. 22].

З урахуванням викладеного можна відмітити, що проблемою правової класифікації стартапів є потреба використання несформованих як правові норми економічних критеріїв, які відповідають переважно певним етапам інноваційного процесу.

Проаналізуємо ознаки стартап-підприємств, які можуть бути малими й середніми підприємствами.

Основними правовими ознаками стартап-підприємств є:

1) при створенні стартапу та у його подальшій діяльності у більшості випадків як засновники беруть участь молоді науковці, зокрема, студенти/аспіранти (генератори стартапів), а в «академічному» товаристві з обмеженою відповідальністю – державні наукові установи і заклади вищої освіти;

2) стартап-підприємство (компанія) засновує свою діяльність у більшості випадків на інноваціях. Проте даний інноваційний суб'єкт або проєкт не заборонено створювати у всіх сферах економічної діяльності);

3) засновники стартап-підприємств в Україні, як правило, не мають необхідного власного початкового капіталу. Статутний капітал формується переважно інвесторами у вигляді їх вкладень (інвестицій), якщо проєкт є привабливий. Проте при заснуванні «академічних» товариств з обмеженою відповідальністю згідно зі ст. 60 Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність» [18] ці товариства можуть функціонувати як стартап-підприємства з вкладами у вигляді майнових прав інтелектуальної власності;

4) система управління стартапом може мінятися з причини зміни засновників, учасників проєкту, що призводить до зміни органів управління цього підприємства й інноваційного проєкту, а це несе ризики для існування стартап-підприємства;

5) використання інновації, яка визначає стартап-компанію, несе певні ризики залежно від досконалості проєкту та його правового оформлення;

6) перераховані показники як інноваційних, так і інвестиційних стартап-підприємств необхідні для визначення ступеня підтримки стартапів і відображення цього в законодавстві.

Крім відмічених рис стартап-проєктів та стартап-підприємств, їх існування може бути ефективним тільки при наявності інфраструктури їх підтримки й розвитку. Підстави для такого висновку знаходимо і в нормах Закону України «Про інноваційну діяльність» [19], відповідно до якого категорія «інноваційний продукт» може бути

обов'язковим показником стартапу-проекту, а наявність інноваційної продукції буде ознакою стартап-компанії.

Перераховані показники необхідні для визначення ступеня підтримки стартапів і відображення цього в законодавстві.

ЛІТЕРАТУРА

1. Прилипко С. М., Іванов С. М. Сучасні інноваційні підходи в навчальному процесі. *Право та інноваційне суспільство*. 2013. Вип. 1

2. Подрез-Ряполова І. В. Проблемні питання регламентації функціонування регіональної інноваційної інфраструктури. *Право та інноваційне суспільство*. 2018. Вип. 2(11). С. 55-61.

3. Каширин А. И. В поисках бизнес-ангела. Российский опыт привлечения стартовых инвестиций. Москва : Вершина, 2008. 384 с.

4. Мрихіна О. Б. Перспективи стартап-компаній у контексті конкурентоспроможного розвитку українського ринку високих технологій. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 9. С. 215–225.

5. Пікуль В. С. Що таке стартап? URL: http://3222.ua/article/scho_take_startap.htm

6. Этапы развития стартапов. URL: <http://startup-house.ru/stati-pro-startapury/link/etapy-razvitiya-startapov>

7. Бланк С. Стартап. Настольная книга основателя. Москва : Альпина Паблишер, 2013. 616 с.

8. Рис Э. Бизнес с нуля: метод Lean Startup для быстрого тестирования идей и выбора бизнес-модели. Москва : Альпина Паблишер, 2012. 253 с.

9. УК «Альянс. Венчурний бізнес». URL: <http://venture-biz.ru>

10. Мрихіна О. Б. Перспективи стартап-компаній у контексті конкурентоспроможного розвитку українського ринку високих технологій. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 9. С. 215–225.

11. Что такое стартап. URL :<http://www.temabiz.com/terminy/chto-takoe-startap.html>

12. Корнух О. В. Стартап як прогресивна форма інноваційного підприємництва. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. № 23. С. 26–30.

13. Терешко Ю. В. Особливості розвитку інтернет-стартапів в Україні: реалії і перспективи. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 12. С. 435–443.

14. Проект Закону України «Про підтримку та розвиток інноваційної діяльності» URL: <http://ndipzir.org.ua/archives/4015>

15. Проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підтримки стартапів».

16. Учасники національної інноваційної системи: інституційно-функціональний аналіз в праві: монографія / за заг. ред. С. В. Глібка, Ю. В. Георгієвського. Харків: Право, 2018. 270 с.

17. Аналіз правового регулювання діяльності інноваційних структур, підтримки малого та середнього підприємництва в Україні (регіональний аспект): наукове видання / за ред. С. В. Глібка, Ю. Є. Атаманової, О. В. Черкасова. Харків: Право. 2018. С. 22.

18. Про наукову та науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII. Дата оновлення: 19.04.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>

19. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV. Дата оновлення: 05.12.2012 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>

REFERENCES

1. Prylypko, S. M., Ivanov, S. M. (2013). Suchasni innovatsiini pidkhody v navchalnomu protsesi. *Pravo ta innovatsiine suspilstvo - Law and Innovation Society, issue 1* [in Ukrainian].

2. Podrez-Riapolova, I. V. (2018). Problemni pytannia rehlamentatsii funkcionuvannia rehionalnoi innovatsiinoi infrastruktury. *Pravo ta innovatsiine suspilstvo - Law and Innovation Society, issue 2(11), 55-61* [in Ukrainian].

3. Kashirin, A. I. (2008). V poiskakh biznes-angela. Rossiyskiy opyt privlecheniya startovykh investitsiy. Moskva : Vershina [in Russian].

4. Mrykhina, O. B. (2015). Perspektyvy startap-kompanii u konteksti konkurentospromozhnoho rozvytku ukrainskoho rynku vysokykh tekhnolohii. *Aktualni problemy ekonomiky - Current economic problems, 9, 215-225* [in Ukrainian].

5. Pikul V. S. Shcho take startap? URL: http://3222.ua/article/scho_ta-ke_startap.htm [in Ukrainian].

6. Etapy razvitiya startapov. URL: <http://startup-house.ru/stati-pro-startapy/link/etapy-razvitiya-startapov> [in Russian].

7. Blank, S. (2013). Startap. Nastolnaya kniga osnovatelya. Moskva : Alpina Publisher [in Russian].

8. Ris, E. (2012). Biznes s nulya: metod Lean Startup dlya bystrogo testirovaniya idey i vybora biznes-modeli. Moskva : Alpina Publisher [in Russian].

9. UK «Alians. Venchurnyi biznes». URL: <http://venture-biz.ru> [in Ukrainian].

10. Mrykhina, O. B. (2015). Perspektyvy startap-kompanii u konteksti konkurentospromozhnoho rozvytku ukrainskoho rynku vysokykh tekhnolohii.

Aktualni problemy ekonomiky - Current economic problems, 9, 215–225 [in Ukrainian].

11. Chto takoye startap. URL :<http://www.temabiz.com/terminy/chto-takoe-startap.html> [in Russian].

12. Kornukh, O. V. (2014). Startap yak prohresyvna forma innovatsiinoho pidpriemnytstva. *Investytsii: praktyka ta dosvid - Investment: practice and experience*, 23, 26–30 [in Ukrainian].

13. Tereshko, Yu. V. (2015). Osoblyvosti rozvytku internet-startapiv v Ukraini: realii i perspektyvy. *Aktualni problemy ekonomiky - Current economic problems*, 12, 435–443 [in Ukrainian].

14. Proiekt Zakonu Ukrainy «Pro pidtrymku ta rozvytok innovatsiinoi diialnosti». URL: <http://ndipzir.org.ua/archives/4015> [in Ukrainian].

15. Proiektu Zakonu Ukrainy «Pro vnesennia zmin do deiakyykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo pidtrymky startapiv» [in Ukrainian].

16. Uchasnyky natsionalnoi innovatsiinoyi systemy: instytutsiino-funktsionalnyi analiz v pravi. S. V. Hlibko, Yu. V. Heorhiievskii (Eds.). (2018). Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].

17. Analiz pravovoho rehuliuвання diialnosti innovatsiinykh struktur, pidtrymky maloho ta serednoho pidpriemnytstva v Ukraini (rehionalnyi aspekt). S. V. Hlibko, Yu. Ye. Atamanova, O. V. Cherkasov (Eds.). (2018). Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].

18. Pro naukovu ta naukovo-tekhnichnu diialnist: Zakon Ukrainy vid 26.11.2015 r. № 848-VIII. Data onovlennia: 19.04.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19> [in Ukrainian].

19. Pro innovatsiinu diialnist: Zakon Ukrainy vid 04.07.2002 r. № 40-IV. Data onovlennia: 05.12.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15> [in Ukrainian].